

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Explicantur aliæ rationes D. Thomæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

Moveri ex se, non repugnat ei quod moveatur ab alio; quod amplius explicat, & latius expendit quaest. 3. de malo art. 2. ad 4. ubi haec scribit: Manifestum est autem, quod cum aliquid movet alterum, non ex hoc ipso quod est movens, ponitur quod sit primum movens: unde non excluditur quin ab altero moveatur, & ab altero habeat similiter hoc ipsum quod movet. Similiter cum aliquid movet seipsum, non excluditur quin ab alio moveatur à quo habet hoc ipsum quod seipsum movet, & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liberi arbitrij.

34. Adde quod, quamvis daretur, Deum vt motorem particularem, non movere, nec applicare voluntatem ad actus deliberatos; negari tamen non posset, quin ut motor uniuersalis eam moueat, & determinet ad primam volitionem seu intentionem finis, qui est actus indeliberatus: quod sufficit ad verificandum illud principium Aristotelis, *Omne quod moveatur, ab alio moveatur*: sic enim voluntas non movet seipsam ad electionem mediorum, & alios actus deliberatos, nisi ut prius mota, & applicata à Deo, virtualiter saltem & mediata.

35. Eandem demonstrationem eludere conantur Athei, recurrendo ad processum in infinitum, quem dicunt in causis moventibus & motis non esse impossibilem, ut constat in sententia D. Thomae, & aliorum qui docent mundum potuisse esse ab aeterno, secundam permanentia & successiva: in tali enim casu evidens est quod daretur processus in infinitum in generationibus leonum vel hominum. Verum huic evasioni Atheorum iam aditum praclusimus, ostendimus enim quod quamvis in causis per accidens subordinatis, possit concipi vel dari processus in infinitum, hoc tamen repugnat in causis per se & essentialiter subordinatis, rationemque disparitatis assignavimus: quia in causis per accidens subordinatis, ultimum movens non debet expectare motum & influxum causarum priorum, nec ab illis moveri, aut applicari ad agendum, v. g. quia leo generans, per se & immediate in sua actione non dependet ab alio à quo est genitus, nec ei per se subordinatur, sed per accidens tantum & mediata, quatenus ab illo recepit naturam & potentiam generativam, non repugnat dari processum in infinitum in generationibus leonum, si mundus fuisset ab aeterno productus: in moventibus autem per se subordinatis hoc omnino repugnat, quia in illis ultimum movens non movet nisi motum & applicatum à priori, & istud ab alio, & sic deinceps: unde cum infinitum non sit pertransibile, si in illis daretur processus in infinitum, ultimum movens nunquam moveret; ut constat manifestè exemplo horologii, in quo si essent infinite rotæ, & qualibet dependeret in suo motu ab alia superiori, nec posset moveri nisi dependeret ab illa prius movente; nulla esset quæ posset ultimo moveri, & pulsare horas: quia nunquam posset deveniri ad primam, quæ cæteras omnes moveret, cum infinita illa multitudo rotarum nunquam esset pertransibilis.

36. Secunda demonstratio D. Thomae sumitur ex ratione causæ efficientis, & potest sic breviter exponi. Prima causa efficiens est Deus: Sed datur una prima causa efficiens: Ergo datur Deus. Major constat, prima enim causa dicitur illa, quæ est independens ab omni alia in causando, atque adeo in essendo; cum causare & operari

A sequatur ipsum esse: nihil autem aliud nomine Dei intelligitur, quam aliquod ens, quod est à se, & independens à quocumque alio: Ergo &c. Minor verò probatur: videmus enim in rebus istis inferioribus & sensibilibus, esse ordinem causarum efficientium, nec tamen inveniri, nec possibile esse, quod aliquid sit causa sui ipsius, quia sic esset antequam esset: ut enim aliquid efficiat, debet habere esse, quia quod nihil est: nihil operatur: ut autem efficiatur, debet non esse: quod enim est, non fit, sed factum est. Cum ergo in causis efficientibus, per se subordinatis, non possit dari processus in infinitum (vt iam ostendimus) necesse est ponere aliquam primam causam efficientem. Hæc demonstratio similis est præcedenti, & eodem modo defendenda, eusque vis & efficacia magis constabit ex dicendis in sequenti, ubi omnia Atheorum effugia confutabimus, eorumque latibula destruemus.

§. II.

Explicantur alie rationes D. Thomae.

Tertia ratio D. Thomae sumitur ex contingenti & necessario, & potest sic proponi. Datur in rerum natura aliquod ens necessarium, de cuius ratione & essentia est quod sit, & existat necessario: Sed tale ens est Deus: Ergo datur Deus. Minor constat: ens enim necessarium, debet esse à se, & improductum, ac independens, ac proinde Deus: nomine enim Dei, nihil aliud intelligimus. Major verò, in qua solum est difficultas, probatur: si non datur aliquod ens necessarium, & de cuius essentia sit esse & existere, sequitur omnia entia quæ sunt in rerum natura, esse contingentia, & possibile esse & non esse: Sed hoc implicat contradictionem: Ergo in rerum natura debet dari ens aliquod necessarium, de cuius essentia sit actu & necessario existere. Major constat, Minor verò probatur. Si enim omnia entia quæ sunt in rerum natura, essent contingentia, & possibile esse & non esse, nullum planè ens de facto daretur à parte rei: Sed hoc est contra sensum, & manifestam experientiam: Ergo omnia entia quæ sunt in rerum natura, non possunt esse contingentia. Sequela Majoris probatur: illa quæ ex se, & ex sua ratione specifica & essentiali, possibilitatem solum habent ad existendum, non possunt poni in rerum natura, nec reduci de potentia in actum existendi, nisi per ens aliquod necessarium, & cui per se & ex natura sua conveniat existere: Sed contingentia ex se & ex sua ratione specifica essentiali, habent solum possibilitatem ad existendum; definitur enim contingens, quod habet potentiam ad essendum vel non essendum: Ergo si omnia quæ sunt in mundo sint contingentia, & nullum detur ens necessarium, nihil omnino erit in rerum natura, nullumque dabitur ens à parte rei. Minor & consequentia patent, Major autem & ratione probatur & exemplis suadet. Illa quæ per se & ex ratione specifica dicunt solum possibilitatem ad aliquem actum vel formam, non possunt illam habere, nec in illum actum reduci, nisi per aliquam causam, quæ vel formaliter, vel eminenter talem actum contineat: sicut quia aer ex natura sua, & ex proprijs principijs, est solum in potentia ad lucem, non potest fieri actu lucidus, nisi illuminetur à sole, aut aliquo alio corpore, cui per se & ex proprijs

principijs, lux in actu conveniat: similiter quia aqua, ex se & ex natura sua, est solum in potentia ad calorem, non potest fieri actu calida, nisi recipiat calorem ab igne, qui est actu & formaliter calidus: Ergo similiter illa, quae ex sua natura, & ratione specifica, habent solum possibilitatem ad esse (qualia sunt contingentia ut ostendimus) debent necessario reduci ad actum existendi, per ens aliquod necessarium, & quod habeat ex se & ex sua natura existere.

38. Confirmatur: quotiescumque aliquid per participationem, & per accidens alicui convenit, debet hoc illi convenire per illud cui per se & per essentiam talis ratio convenit; quia secundum commune axioma, quod est tale per participationem, debet esse tale per id quod est tale per essentiam: Sed esse convenit solum per accidens, & per participationem, rebus contingentibus, ut constat: Ergo debet hoc illis convenire per aliquid aliud, cui per se & per essentiam existere conveniat, ac proinde quod sit ens a se & necessarium.

39. Respondent primò Athei: non esse necesse recurrere ad aliquod ens cui necessario existere conveniat, ad hoc ut contingentia existant: quia licet existere, solum contingenter & accidentaliter conveniat contingentibus, positò tamen quod existat, poterit communicare esse alteri contingentibus: sicut licet calor accidentaliter solum aquae conveniat, tamen eo ipso quod sit calida, potest aliud corpus calefacere.

Sed contra: sicut aqua non posset esse actu calida, aut calefacere, nisi daretur aliquod ens, cui per se & necessario calor conveniret, & a quo primò talis qualitas oriretur, & mediàtè vel immediatè in aquam diffunderetur: ita non posset etiam contingens, esse actu existens, nec facere quod aliquid actu existeret, nisi tandem esse quod participat, resunderetur in aliquod principium, cui per se, necessario, & ex sua natura, existere conveniat.

Confirmatur & magis declaratur hæc ratio, eodem exemplo aquae. Sicut enim aqua calida, alium calorem producit, non censetur esse principium radicale, & principale illius caloris quem communicat & diffundit in aliud subiectum, quia illa non habet calefacere ex proprijs, nec per aliquam formam sibi intrinsicam, & ex proprijs principijs convenientem; sed talis calor ultimè reducitur in substantiam ignis, tanquam in ejus principium radicale & principale. Ita similiter, existentia alicujus effectus contingentis, ab aliqua causa etiam contingentis producti, debet necessario reduci in aliud principium radicale & principale, quam in illam causam contingentem: quia etiam esse seu existere, non est in ea tanquam in principio radicali & principali, sed est illi merè accidentale, & prorsus ab intrinseco illi conveniens.

40. Respondent secundò Athei: quodlibet contingens in particulari, de possibilitate ad actum existendi redactum esse, per aliud individuum quod erat existens, & istud per illud quod erat similiter existens, non tamen tota illorum collectio, cum sit infinita, & cum in infinita multitudine non valeat illatio à singulis ad omnia; positis enim infinitis v. g. caelorum circulationibus in futurum, post quamcumque foret alia, non post omnes; & positis infinitis generationibus ab aeterno, ante quamcumque foret alia; non ante omnem. Similiter dicunt, quodlibet contingens

A in particulari esse ab alio productum, non autem omnia simul & collectivè sumpta.

Hæc responsio est præcipuum effugium, seu labulum Atheorum, quare efficaciter confutanda est, ut ex ejus impugnatione veritas existentiae Dei, & vis ac efficacia rationis iam expositae, magis elucescat. Et in primis illa supponit processum in infinitum, in causis etiam per se subordinatis, esse possibilem, quem tamen supra ostendimus manifestè repugnare. Item illa temerè & sine fundamento ponit à parte ante, infinitam multitudinem entium, & causarum, vel effectuum. Præterea evidenti ratione confutari potest: quamvis enim in multitudine infinita non valeat consequentia à singulis ad totum, in prædicatis sumptis à quantitate continua vel discreta, aut illi affinis, ut constat in exemplis adductis: secus tamen in omnibus alijs; præsertim si illa sint quidditativa & essentialia. At impotentia essendi à seipso, seu indigentia recipiendi esse ab alio, in re contingentibus, non est prædicatum quantitatis continuæ vel discretæ, nec illi affine; sed est prædicatum essentialiale, conveniens illi absolute & ex limitatione, & imperfectione suae essentiae, quae non est illi sufficiens fundamentum essendi: Ergo illa convenire debet, non solum singulis contingentibus distributivè sumptis, sed etiam toti eorum collectioni, & bona esse illatio: quodlibet contingens sigillatim, & in particulari, indiget recipere esse ab alio: Ergo & omnia collectivè sumpta. Minor & consequentia patent: Major autem probatur primò inductione aliorum attributorum essentialium, & abstractantium à quantitate. Quia enim v. g. singuli homines sunt rationales & risibiles, verum est dicere, totam illorum multitudinem & collectionem, quamvis infinita poneretur, esse similiter rationalem & risibilem. Et si singuli equi essent albi, verum esset dicere totam illorum multitudinem esse albam: idque non alia de causa, nisi quia collectio nihil addit singularibus, quod impediatur prædicata illa; etiam multitudini toti conveniat. Secundò probatur eadem Major ratione à priori: quia collectio omnium particularium, nihil aliud addit supra quodlibet particulare in illa inclusum, nisi quantitatem aliquam, permanentem vel successivam, continuam vel discretam: cum igitur omnium collectio nullà alià ratione differat à singulis, nisi penes majorem aut minorem quantitatem, quam addit supra illa, hinc fit ut in his tantum prædicatis quae quantitatem aliquò modò important, non liceat argumentari à singulis ad omnia, & à distributivo ad collectivum: omnino autem liceat in reliquis prædicatis, quae conveniunt rebus secundum se, & quae nullò modò quantitatem important.

C Confirmatur & magis illustratur hic discursus, varijs exemplis aptissimis. Sicut enim si darentur aëres infiniti, quorum unus alterum illuminaret usque in infinitum, omnes illi lumen & illuminationem suam resunderent in solem, vel in aliquod aliud luminare, cui per se lux conveniret, & à quo lucem & illuminationem per se reciperent: quia scilicet aëri solum convenit per se & ex essentia sua, habere potentiam ad lucem & ad illuminationem. Item sicut ex multiplicatione v. g. lapidum infinitorum non ideo poneretur quod tota illorum collectio exigeret motum sursum, aut circularem, quia singuli qui ponuntur, carent principijs ad motum illum inclinantibus. Ita similiter, quia cuilibet enti contingentibus, con-

41. venit

venit solum ex ratione sua specifica, habere potentiam ad essendum: ideo quantumcumque concedamus dari processum in infinitum, in individuis sibi invicem succedentibus, & se invicem successivè producentibus, nihilominus tamen deberent omnia illa, sive collectivè, sive distributivè sumpta, reduci de potentia in actum existendi, per aliquod ens necessarium, & cui per se & ex sua natura conveniat existere. Sicut enim infinitas illa lapidum non elevat illos ad aliam speciem & naturam, nec ad exigentiam alterius motus, quam illius quò tendunt ad centrum, & ad locum deorsum: ita infinitas illa entis de se contingentis & potentialis, non potest elevare totam illorum congeriem & collectionem, ad hoc ut sibi sit radix sufficiens existendi, vel ut se extrahat à potentialitate, ad actum existendi, sine influxu, & concursu alicujus entis necessarij, & à se existentis. Quemadmodum ergo manifestè repugnat, lapides finitos non habere quidem vim movendi se sursum, & ideo egere extrinseco motore, secùs autem si ponantur infiniti; aut lampades finitò numerò extinctas, non habere vim se accendendi, ideoque egere igne extrinseco, secùs autem si ponantur in numero infinito. Ita evidenter implicat, quod entia contingentia finita, sigillatim, ac distributivè sumpta, non possint se reducere ad actum essendi, bene tamen si sint infinita, & si sumatur tota eorum collectio. Quasi verò multiplicatio indigentium tollat indigentiam, & non potius eam augeat, magisque extendat.

43. Confirmatur ampliùs: cum omne accidens à subjecto per se dependeat, omnis intellectio ab intellectu, omnis generatio à materia, & quilibet dies ab emanatione Solis: quamvis fingatur collectio infinita accidentium, & intellectio, aut processus in infinitum generationum, & dierum: illa infinitas non eximit magis collectionem quam singularia, à suis causis per se. Et si Athei non possunt absolvere generationes à dependentia à materia prima, quam idcirco aeternam fingunt: multò minùs possunt illas absolvere ab uno primo efficiente, improducto: quia tale efficiens, magis est necessarium entibus contingentibus, quam materia generationi; cum illa prima causa efficiens, materiam producere possit: materia autem prima, cum sit infimum omnium entium, & propè nihil, non possit obire munus hujus primæ causæ efficientis. Et certè in hoc apparet mira stupiditas & dementia Atheorum, quod concedant dari materiam primam, omnino improductam, & ab aeterno existentem, & negent dari primam aliquam causam efficientem, ac improductam, quæ sit causa rerum omnium contingentium.

44. Quarta demonstratio desumitur ex varijs gradibus bonitatis & perfectionis, qui in rebus inveniuntur: videmus enim in hoc mundo aliqua entia esse magis vel minùs bona & perfecta alijs; unde cum magis vel minùs dicantur de diversis, secundum quod appropinquant ad aliquid, quod est maximè tale: sicut magis calidum, est illud quod magis appropinquat maximè calido, debet dari in rerum natura aliquod ens optimum, perfectissimum, & nobilissimum, quod Deum nominamus, quod sit causa cæterorum: illud enim quod est maximè tale in aliquo genere, est causa cæterorum quæ sunt illius generis: sicut maximè calidum, ut ignis, est causa omnium calidorum. Videndus est Caietanus hic, ubi notat, quod ut

Tom. I.

A verificetur illud axioma, tres conditiones requiruntur. Prima est, ut illud quod dicitur maximè tale, non solum sit nobilius & perfectius, sed etiam majus: id est quod supponat in illo genere dari aliquam graduationem, secundum magis & minus, & quod ex ejus participatione, aliquid dicatur magis vel minùs tale. Defectù ejus conditionis homo, licet sit perfectissimus inter animalia, non est tamen causa cæterorum: eo quod ratio animalis consistat in indivisibili, nec magis & minùs participetur ab inferioribus. Secunda conditio est, quod esse causam, non sumatur solum unò modò, scilicet effectivè; sed etiam formaliter, vel idealiter, & in summa, quidquid participatione sui causare potest: sicut albedo est causa colorum mediorum, qui aliquid de illa participant, & magis vel minùs ad illam accedunt. Tertia conditio est, ut illud maximè tale sit causa cæterorum, in eo præcisè in quo maximè tale est, & non secundum aliam rationem: sicut maximè calidum, est causa cæterorum, in ratione calidi præcisè, & non quoad alia; & sic Deus, qui est maximè tale in ratione entis & boni, est causa omnium in ratione essendi, & totius perfectionis & bonitatis quæ reperitur in rebus creatis.

45. Quinta demonstratio D. Thomæ sumitur ex gubernatione rerum, & ex necessitate unius supremi provisoris, & gubernatoris, qui singulas creaturas in suos fines ordinet ac dirigat: videmus enim, ea quæ cognitione carent, operari propter finem, quia semper aut frequentius eodem modo operantur, & fines suos per debita media consequuntur: unde cum ea quæ cognitione carent, non possint finem intendere quem non cognoscunt, nisi à causa cognoscente dirigantur (sicut sagitta non potest scopum attingere, nisi dirigatur à sagittante) evidens est in hoc mundo dari sapientissimum quemdam gubernatorem, & supremam aliquam intelligentiam, in eorum fines omnia dirigentem, quam Deum appellamus.

46. Neque valet communis responsio Atheorum, qui dicunt actiones illas, seu effectus determinatos causarum naturalium, non procedere à directione alicujus supremæ intelligentiæ, sed à necessitate naturæ, & inclinatione materiæ. Exempli causâ, terram tendere ad centrum, propter suam gravitatem, ignem producere calorem, & generare sibi simile, per suam virtutem innatam, & ex aliquo pondere & inclinatione propriæ naturæ. Non valet, in quâ, hæc responsio, licet enim res naturales habeant inclinationem & proportionem ad suos fines naturales, hoc tamen non excludit necessitatem intelligentiæ dirigentis, sed potius illam requirit, ut manifestè apparet exemplo artefactorum, quæ licet habeant proportionem ad suos fines, v. g. cithara ad melodiam, domus ad inhabitationem: hoc tamen non habent absque directione intelligentiæ, partes eorum disponentis, & accommodantis ad prædictos fines. Et certè, si ne minima quidem res artificialis, absque directione rationis constare possit: quanta dementia est, huic ordini rerum naturalium, negare talem directionem; cum agentia naturalia, in infinitum totam artis solertiam superent?

47. Confirmari potest hoc argumentum, magisque impugnari hæc responsio Atheorum, ex eo quod res uniuersi, propriæ interdum inclinationis oblitæ, in eo statu constituuntur, qui conformior est bono universi, quam propriæ inclinationi. Quod evidens argumentum est, eas non

F

agere nec tendere in suos fines, ex solo pondere & inclinatione naturæ, ut volunt Athei, sed ex directione, & motione supremæ cuiusdam intelligentiæ. Consequentia patet. Antecedens inductione probatur. Terra enim cum petat ex propria natura subesse aquis, utpote gravissimum omnium elementorum: ferè tamen mediâ sui parte eminet, propter commodum & habitationem hominum. Et cum eadem petat figuram sphericam, ad bonum tamen generis humani, erigitur in montes, deprimitur in valles, & in planities explicatur. Similiter etiam cum aqua, ex propria natura petat supernatare terræ, & illam totam cooperire, nihilominus in commodam hominum habitationem, remanet in sinu terræ excavato, & fines ac terminos sibi constitutos, nunquam prætergreditur, juxta illud Job 38. *Mare usque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* In cælis similiter multa videmus præter inclinationem propriam, ad bonum tamen uniuersæ necessaria, ut motus perpetuos, & tam difformes: neque enim illi possunt esse à propria inclinatione, quia motus fit naturaliter ad quietem assequendam, agitatio autem cælorum est perpetua, & sine ulla quiete. Item motus naturaliter est ad acquirendum novum situm: at sol & sidera, cum moveantur circulariter, perpetuo redeunt ad eundem situm. Denique fingi non potest, ab inclinatione rei corporeæ, quæ simplex est & uniformis, procedere motus tam varios & tam difformes, & nihilominus tam æquales, & constantes, quales sunt motus cælorum.

DIGRESSIO BREVIS.

In qua existentia Dei, ex magno & parvo mundo, id est ex artificiosa mundi structura, & mirabili hominis compositione demonstratur.

43. Sapienter dixit Trismegistus, mundum hunc esse librum divinitate plenum, & speculum divinorum, in quo divini esse splendidissima fulget imago: quot enim videntur in mundo creaturæ, tot sunt divinitatis vestigia, vel imagines, & tot divina gloriæ præcones eximij. *Cæli enim (ut dicit Propheta) enarrant gloriam Dei, vocemque (ut ait Chrysostomus) rubâ clariorem emittunt.* Elementa muta, Deum esse testantur, suâque ingenti magnitudine, situ, figurâ, pulchritudine, &c. supremi Numinis gloriam celebrant. Mare terribili undarum stridentium sonitû, ejus insonat majestatem. Terra quoque benedicit Deû, ejusque existentiam apertissime demonstrat. Sol præclarissimus est divinitatis præco. Stellæ elegantissimæ ejus encomiastes, ac veluti cælorum linguæ, quibus enarrant gloriam Dei. Habent & linguas suas arbores, plantæ, flores, fontes, & flumina, quibus suò modò Deum esse testantur. Omnia denique quæ sunt in mundo vocalia sunt, ut dicit Augustinus, & supremi Numinis existentiam altè prædicant & extollunt, ac unâ voce in laudem Creatoris inclamant, *Ipsè fecit nos & non ipsi nos.* Unde D. Prosper de vocatione gentium cap. 1. *Ante Sacras Scripturas in testimonium Domino deseruivit orbis terrarum, & innarrabilis cælorum pulchritudo, per quam hominibus quedam tabule præbebantur, ut veluti in paginis elementorum, & in voluminibus tempo-*

rum, communi & publica diuine institutionis doctrina legeretur. Hinc SS. Patres & Theologi, ex magno & parvo mundo: id est ex artificiosa mundi structura, & mirabili hominis compositione, plurima & certissima desumunt divinitatis argumenta, quæ breviter hic colligemus, & claritatis gratiâ, ad septem vel octo capita reducemus.

Primum sumitur ex ipsâ materia prima, quæ licet sit omnium entium infima, & imperfectissima, ac prope nihil, certa tamen & evidentiâ nobis præbet divinitatis argumenta. Cum enim illa non sit propter se, sed propter formas, & composita naturalia, atque in genere substantiæ imperfectissima, omnibus mutationibus subiecta, omnibus causis naturalibus seruiens, à se inops, atque informis, suamque naturalem perfectionem ab alijs mendicans; non potest esse à se ipsa, & ab omni alia causâ independens, ut fingunt Athei: est enim contra rationem, & sensum communem, supremam perfectionem, qualis est necessitas essendi à se, materiæ primæ adscribere, eamque denegare supremæ intelligentiæ, quæ sit causâ efficiens omnium rerum. Cur enim potuit ens imperfectius esse ex necessitate essendi, perfectius autem non potuit? Certè in hoc (ut supra annotavimus) apparet mira stupiditas & dementia Atheorum, qui materiam primam fingunt æternam, & à se existentem, & negant dari primum aliquod efficiens, & à se ac necessario existens, quod sit causâ cæterorum.

Item si materia prima esset à se, non esset determinata ad eam quantitatem, quam nunc habet, sed esset quanta esse posset; & cum ex se nullam habeat formam determinatam, sed sit indifferens ad omnes; si nulla esset prima causâ efficiens, à qua ad hanc potius quam ad illam determinaretur, vel omnes haberet, vel nullam.

Præterea quando datur unum extremorum, debet etiam dari & aliud: Ergo si in rebus invenitur aliquid quod est potentia tantum, ut materia prima; & aliquid quod est actus & potentia simul, ut res cætera: debet etiam dari aliquid, quod sit actus tantum, ut Deus, qui est actus purus, & infinitus in sua actualitate, sicut materia est infinita in sua potentialitate, ut discurret S. Thomas 1. contra Gentes cap. 43. ratione 3.

Denique, cum materia prima sit primum subiectum, non potest fieri ex alio præsupposito subiecto, sed solum ex nihilo, atque adeo per creationem: causâ autem quæ agit per creationem, debet habere infinitam virtutem & potentiam, quæ soli Deo potest competere. Ut enim discurret idem S. Doctor 1. p. quæst. 45. art. 5. ad 3. tanto virtus agendi debet esse fortior & intensior, quanto magis distat terminus à quo; à termino ad quem qui producitur: unde cum inter nihil & ens, qui sunt termini creationis, sit infinita distantia, ad edicendum aliquid ex nihilo, & ex nullo præsupposito subiecto, virtus infinita requiritur.

Secundum argumentum sumitur ex situ ac dispositione elementorum, & præcipue terræ & aquæ: ut enim supra annotavimus, terra naturaliter deberet esse sub aqua, tanquam illâ gravior, & non deberet unum cum illa globum efficere, neque habere montes & sinus, sed esse perfectè rotunda, & aquis circumquaque operta: qualis fuit initio mundi, priusquam Deus formaret mare, & aquas veluti in utre congregaret, ut loquitur Propheta. Cum enim terra sit gravior aquâ, & quæcumque corpora gravia æqualiter

49.

50.